

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра лісового та садово-паркового господарства

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету лісового
господарства та екології

Анатолій ВИШНЕВСЬКИЙ

2026

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«НАПІВВІЛЬНЕ УТРИМАННЯ МИСЛИВСЬКИХ ТВАРИН»

Рівень вищої освіти: Другий (магістерський)

Галузь знань: Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина

Спеціальність: Н4 Лісове господарство

Освітня програма: Мисливське господарство

Житомир - 2026

Розробники: Кратюк Олександр Леонідович, д.б.н., професор, професор
кафедри лісового та садово-паркового господарства

Інформація про викладача

Викладач (-і)	Кратюк Олександр Леонідович
Профайл викладача (-ів)	Кратюк Олександр Леонідович
Контактна інформація	oleksandr.kratiuk@polissiauniver.edu.ua
Сторінка курсу в Moodle	http://m.polissiauniver.edu.ua/course/view.php?id=5365
Консультації	Очні та онлайн консультації через Zoom, Telegram, Viber щовівторка з 13.00 до 17.00

Робоча програма навчальної дисципліни «Напіввільне утримання мисливських тварин» затверджена на засіданні кафедри лісового та садово-паркового господарства

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 2
Завідувач кафедри

(підпис)

Юрій СІРУК

Погоджено із гарантом
освітньої програми Мисливське господарство

(підпис)

Олександр КРАТЮК

Схвалено навчально-методичною комісією (НМК) факультету лісового господарства та екології

Протокол від «31» серпня 2026 р. № 1

Голова НМК

(підпис)

Олександр КРАТЮК

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма	заочна форма
Загальна кількість кредитів – 5 годин -150 змістових модулів – 2	Галузь знань Н Сільське, лісове, рибне господарство та ветеринарна медицина	Обов'язкова	
		Рік підготовки:	
	Спеціальність Н4 Лісове господарство	1-й	1-й
		Семестр	
		2-й	2-й
		Лекції	
	Рівень вищої освіти: <i>Другий (магістерський)</i>	28 год.	6 год
		Практичні	
		32 год.	8 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		90 год.	136 год.
		Форма підсумкового контролю:	
		екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою навчальної дисципліни «Напіввільне утримання мисливських тварин» є формування у здобувачів вищої освіти системи теоретичних знань і практичних навичок щодо організації, технології та управління напіввільним утриманням і розведенням мисливських тварин з урахуванням їх біологічних особливостей, екологічних вимог, принципів раціонального використання природних ресурсів, ветеринарно-санітарних норм та вимог законодавства.

Завдання навчальної дисципліни «Напіввільне утримання мисливських тварин» є формування у здобувачів знань про біологічні та екологічні особливості мисливських тварин, принципи їх напіввільного утримання та розведення; ознайомлення з технологіями проєктування, створення й експлуатації вольєрів; вивчення особливостей організації годівлі, управління поголів'ям, пасовищами та кормовою базою; засвоєння методів збереження лісових екосистем і запобігання негативному впливу тварин на довкілля; формування навичок проведення ветеринарно-санітарних і профілактичних заходів; ознайомлення з нормативно-правовими вимогами та сучасним вітчизняним і зарубіжним досвідом ведення вольєрного господарства.

Передумовою вивчення дисципліни є вивчення таких освітніх компонентів як Правові основи ведення мисливського господарства, Інноваційні інформаційні технології у лісовому та мисливському господарстві, Управління популяціями мисливських тварин, Організація виробництва у мисливському господарстві, Регулювання продуктивності мисливських угідь.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів таких компетентностей:

а) інтегральної: *ІК. Здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері лісового і мисливського господарства.*

б) загальної: (ЗК):

ЗК 1. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 4. Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

ЗК 6. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

в) спеціальних (СК):

СК 4. Здатність розробляти та реалізовувати поточні та стратегічні плани розвитку підприємств лісової галузі, беручи до уваги ресурси, ризики, а також економічні, правові та екологічні аспекти.

СК 5. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі лісового господарства у широких або мультидисциплінарних контекстах

СК 7. Здатність розробляти, впроваджувати та оцінювати ефективність реалізації заходів з охорони, збереження та відтворення мисливських ресурсів.*

СК 8. Здатність забезпечувати багатоцільове використання мисливських угідь та сприяти наданню екосистемних послуг.*

СК 9. Здатність ефективно вирішувати комплекс складних організаційно-виробничих, лісівничих, рекреаційних та природоохоронних завдань пов'язаних з традиційними та альтернативними напрямками розвитку мисливського господарства.*

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 5. Здійснювати управління складною діяльністю у сфері лісового господарства та у ширших контекстах, забезпечувати якість, оцінювати ефективність і результативність діяльності.

ПРН 6. Оцінювати стан лісових фітоценозів, лісові ресурси в конкретних лісорослинних умовах, їх потенціал та прогнозувати можливості використання.

ПРН 7. Розробляти та реалізовувати наукові та прикладні проекти у сфері лісового господарства з урахуванням доступних ресурсів та ризиків, а також економічних, правових та екологічних аспектів.

ПРН 9. Визначати критерії ефективності та обирати оптимальну стратегію ведення лісового господарства залежно від зовнішніх та внутрішніх умов.

ПРН 12. Здійснювати дослідження та/або провадити інноваційну діяльність з метою отримання нових знань та створення нових технологій й

продуктів лісового та мисливського господарства та в ширших мультидисциплінарних контекстах.

РН 13. Удосконалювати існуючі, розробляти нові підходи і методи ведення мисливського господарства з урахуванням соціально-економічних та лісівничих вимог, особливостей суб'єктів господарювання щодо їх можливостей у сфері матеріально-технічних, сировинних, трудових, мисливсько-господарських ресурсів, природно-кліматичних умов регіону у відповідності до чинного законодавства.*

РН 14. Оцінювати, моделювати та прогнозувати основні механізми функціонування популяцій мисливських тварин у природних та напіввільних умовах, визначати та підвищувати їх ресурсний потенціал сучасними інноваційними методами з огляду на раціональне використання тваринного світу.*

РН 15. Визначати інструменти впливу та проектувати заходи з підвищення продуктивності, охорони та комплексного використання мисливських угідь, оцінювати їх ефективність на основі принципів і цілей сталого розвитку.*

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен.

знати: теоретичні основи та історію розвитку напіввільного утримання мисливських тварин; біологічні та екологічні особливості диких ратичних, придатних до напіввільного утримання; законодавчі та нормативно-правові вимоги щодо утримання, розведення та використання диких тварин; принципи проектування, створення та облаштування вольєрів; вимоги до огороження, дизайну та функціонального зонування вольєрних господарств; особливості впливу напіввільного утримання тварин на лісові екосистеми; принципи забезпечення тварин кормами, організації годівлі та управління пасовищами; основи управління поголів'ям і розведенням диких ратичних; основні ветеринарно-санітарні заходи та методи профілактики захворювань; сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід ведення вольєрного господарства.;

вміти: оцінювати доцільність напіввільного утримання різних видів мисливських тварин; визначати придатність території для створення вольєрного господарства; розробляти основні елементи планування та облаштування вольєру; підбирати відповідні типи огорож, обладнання та інвентар; організовувати годівлю тварин і розраховувати потребу в кормах; планувати сезонні роботи з утримання та розведення диких ратичних; оцінювати стан пасовищ і лісових насаджень та розробляти заходи щодо їх збереження; організовувати ветеринарно-санітарні та профілактичні заходи; аналізувати вплив утримання тварин на стан лісових екосистем; застосовувати нормативно-правові вимоги у практичній діяльності вольєрного господарства; приймати обґрунтовані управлінські рішення щодо ефективного та екологічно безпечного ведення господарства.

Під час вивчення навчальної дисципліни здобувачі вищої освіти зможуть отримати додатково такі soft skills:

- екологічна свідомість – формування відповідального ставлення до диких тварин, природних екосистем, біорізноманіття та раціонального використання мисливських ресурсів;
- професійна етика – розуміння необхідності гуманного поводження з тваринами, дотримання природоохоронних норм, ветеринарно-санітарних вимог і принципів відповідального ведення мисливського господарства;
- критичне та аналітичне мислення – уміння аналізувати інформацію, оцінювати умови утримання та розведення дичини, визначати причини проблем і знаходити оптимальні рішення;
- комунікативні навички – здатність чітко висловлювати думки, обговорювати професійні питання та ефективно взаємодіяти з колегами, фахівцями й працівниками мисливських господарств;
- командна робота – формування навичок спільного виконання практичних завдань, розподілу обов’язків, взаємодопомоги та відповідальності за спільний результат;
- організованість і планування – уміння планувати технологічні, ветеринарно-санітарні та біотехнічні заходи, визначати послідовність їх виконання та дотримуватися встановлених термінів;
- прийняття рішень – здатність самостійно оцінювати ситуацію та обирати доцільні способи утримання, вирощування, транспортування й випуску дичини;
- відповідальність – усвідомлення особистої відповідальності за стан поголів’я, результати виробничої діяльності, дотримання ветеринарних вимог і збереження природних ресурсів;
- увага до деталей – розвиток здатності помічати зміни у поведінці та стані птахів, умовах їх утримання, якості кормів і санітарному стані приміщень;
- адаптивність і гнучкість – здатність пристосовувати технологічні рішення до зміни погодних умов, стану поголів’я, особливостей угідь та інших виробничих обставин.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 (ЗМ1). Теоретичні основи напіввільного утримання мисливських тварин.

Тема 1 (Т1). Вступ. Значення напіввільного утримання тварин.

1.1. Передумови виникнення.

1.2. Підходи до розуміння напіввільного утримання.

1.3. Екологічна та економічна доцільність.

Тема 2 (Т2). Приручення диких тварин у давнину та її доместифікація.

- 2.1. Перші спроби та райони одомашнення диких тварин.*
- 2.2. Одомашнені види диких тварин.*
- 2.3. Способи приручення та одомашнення диких тварин.*

Тема 3 (Т3). Виникнення та розвиток розведення дичини.

- 3.1. Передумови напіввільного утримання як явища в історії людства.*
- 3.2. Періодизація дичерозведення.*
- 3.3. Сучасні реалії розвитку.*

Тема 4 (Т4). Трансформація напіввільного утримання тварин.

- 4.1. Зародження напіввільного утримання тварин.*
- 4.2. Історія напіввільного утримання тварин на території Західноукраїнських земель.*
- 4.3. Історія напіввільного утримання тварин на території України.*

Тема 5 (Т5). Національний досвід та традиції.

- 5.1. Звіринці та мисливські парки України.*
- 5.2. Асканія –Нова.*
- 5.3. Пилявин.*
- 5.4. НПП «Залісся»,*
- 5.5. НПП «Азово-Сиваський» (о. Бірючий).*

Тема 6 (Т6). Сільськогосподарське розведення диких тварин.

- 6.1. Перші ферми для диких тварин.*
- 6.2. Феномен Нової Зеландії.*
- 6.3. Розвиток оленярства у світі.*

Тема 7 (Т7). Правові основи утримання тварин.

- 7.1. Законодавча база.*
- 7.2. Відомчі акти.*
- 7.3. Дотримання правового режиму.*
- 7.4. Розведення та використання диких ратичних в інших країнах.*

Тема 8 (Т8). Об'єкти утримання.

- 8.1. Видова структура.*
- 8.2. Біологія об'єктів утримання.*
- 8.3. Придатність тварин до напіввільного утримання.*

Змістовий модуль 2 (ЗМ2). Практичні аспекти напіввільного утримання мисливських тварин

Тема 9 (Т9). Технологія створення вольєрів.

- 9.1 Загальні вимоги.
- 9.2 Проектування та будівництво вольєру.
- 9.3. Вибір місця для облаштування вольєри.
- 9.4. Господарський блок та інвентар.

Тема 10 (Т10). Огороджування території та дизайн вольєру.

- 10.1. Загальні особливості.
- 10.2. Структура огорожі.
- 10.3. Структура типового вольєру.
- 10.4. Будова мисливського вольєра.

Тема 11 (Т11). Лісівничо-біологічні особливості функціонування лісостанів в умовах напіввільного утримання мисливських тварин.

- 11.1. Розвиток вольєрного мисливського господарства в умовах Західного і Центрального Полісся.
- 11.2. Зміни рослинності лісових екосистем під впливом вольєрного утримання ратичних тварин.
- 11.3. Закономірності зміни життєвості сосни звичайної в умовах напіввільного утримання мисливських тварин.
- 11.4. Едафотопічна роль напіввільного утримання мисливських тварин.

Тема 12 (Т12). Забезпечення тварин кормами та їх годівля

- 12.1. Особливості живлення диких ратичних.
- 12.2. Класифікація кормів для ратичних.
- 12.3. Нормування кормів.

Тема 13 (Т13). Управління розведенням диких ратичних

- 13.1. Проведення сезонних робіт.
- 13.2. Управління пасовищами.
- 13.3. Вирощування кормів.
- 13.4. Захист деревно-чагарникових насаджень.

Тема 14 (Т14). Ветеринарно-санітарні заходи у вольєрному господарстві

- 14.1. Характерні захворювання ратичних та їх профілактика.
- 14.2. Нові захворювання ратичних.
- 14.3. Заходи щодо профілактики та зниження захворюваності диких тварин.

4. Структура навчальної дисципліни

Структура курсу	Кількість годин			
	Денна форма		Заочна форма	
	Усього	у тому числі	Усього	у тому числі

		лекції	практ.	лаб	сам.р.		лекції	практ.	лаб	сам. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Змістовий модуль 1. Теоретичні основи напіввільного утримання мисливських тварин										
Тема 1 (Т1). Вступ. Значення напіввільного утримання тварин.	10	2	2		6	10	0,25	0,25		9,5
Тема 2 (Т2). Приручення диких тварин у давнину та її доместифікація.	10	2	2		6	10	0,25	0,25		9,5
Тема 3 (Т3). Виникнення та розвиток розведення дичини.	10	2			8	10	0,25			9,75
Тема 4 (Т4). Трансформація напіввільного утримання тварин.	10	2			8	10	0,25			9,75
Тема 5 (Т5). Національний досвід та традиції.	10	2	2		6	10	0,25	0,25		9,5
Тема 6 (Т6). Сільськогосподарське розведення диких тварин.	10	2	2		6	10	0,25	0,25		9,5
Тема 7 (Т7). Правові основи утримання тварин.	10	2	2		6	10	0,25	0,25		9,5
Тема 8 (Т8). Об'єкти утримання.	14	2	6		6	14	0,25	0,75		13
Разом за змістовним модулем 1	84	16	16		52	84	2	2		80
Змістовий модуль 2. Практичні аспекти напіввільного утримання мисливських тварин										
Тема 9 (Т9). Технологія створення вольєрів.	13	2	4		7	13	0,5	1		11,5
Тема 10 (Т10). Огороджування території та дизайн вольєру.	10	2	2		6	10	0,25	1		8,75
Тема 11 (Т11). Лісівничо-біологічні особливості функціонування лісостанів в умовах напіввільного утримання мисливських тварин	10	2	2		6	10	0,25	1		8,75
Тема 12 (Т12). Забезпечення тварин кормами та їх годівля	10	2	2		6	10	0,25	1		8,75
Тема 13 (Т13). Управління розведенням диких ратичних	13	2	4		7	13	0,5	1		11,5
Тема 14 (Т14). Ветеринарно-санітарні	10	2	2		6	10	0,25	1		8,75

заходи у вольєрному господарстві										
Разом за змістовним модулем 2	66	12	16		38	66	4	6		56
Усього годин	150	28	32		90	150	6	8		136

5. Теми практичних занять

№ з/п	Тема	Назва теми	Кількість годин	
			денна форма	заочна форма
Змістовий модуль 1.				
1	T1	Напіввільне розведення дичини: передумови виникнення, організаційні засади та перспективи розвитку	2	0,25
2	T2	Способи приручення та одомашнення диких тварин	2	0,25
3	T5	Звіринці та мисливські парки України	2	0,25
4	T6	Історія та сучасний розвиток сільськогосподарського оленярства	2	0,25
5	T7	Законодавча база щодо утримання тварин у напіввільних умовах	2	0,25
6	T8	Видова структура об'єктів утримання	6	0,75
Змістовий модуль 2.				
7	T9	Проектування та облаштування вольєру для диких ратичних	2	0,5
8	T9	Порівняльна характеристика вольєрів для диких ратичних	2	0,5
9	T10	Структура та конструктивні особливості огорожі мисливського вольєра	2	1
10	T11	Лісівничо-екологічні особливості вольєрного утримання тварин	2	1
11	T12	Групи кормів для ратичних	2	1
12	T13	Розрахунок максимальної ємності поголів'я у вольєрі	4	1
13	T14	Ветеринарно-санітарні заходи у вольєрному комплексі	2	1
Разом			32	8

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
Змістовний модуль 1			
1.	Тема 1. Вступ. Значення напіввільного утримання тварин. 1. Різні погляди на напіввільне утримання тварин. 2. Відмінності між напіввільним і напівневільним утриманням. 3. Особливості поняття вольєр та неволя Кейс: У чому полягають екологічні та економічні переваги розведення диких ратичних порівняно з утриманням свійських тварин? Доповідь: Значення напіввільного утримання тварин у розвитку людства. Дискусія: «Напіввільне чи напівневільне утримання тварин: спектр поглядів».	6	9,5
2.	Тема 2. Приручення диких тварин у давнину та її	6	9,5

	доместифікація. 1. Визначення основних понять 2. Визначення передумов доместифікації 3. Одомашнені види та їх характеристика 4. Проаналізуйте способи приручення. Кейс: Обґрунтувати вибір дичини для утримання та доместифікації. Доповідь: «Значення доместифікації: плюси і мінуси для природи і суспільства».		
3.	Тема 3. Виникнення та розвиток розведення дичини. 1. Історія уявлень про утримання тварин. 2. Сучасні тенденції розвитку вольєрного господарства у світі. 3. Розвиток наукового та технічного забезпечення утримання тварин Кейс: Як виникнення та розвиток скотарства й землеробства вплинули на популяції диких ратичних тварин і природні екосистеми. Доповідь: «Основні напрями та перспективи розвитку напіввільного утримання мисливських тварин в сучасному мисливському господарстві». Дискусія: «Напіввільне утримання тварин – господарська діяльність чи природоохоронний захід?»	8	9,75
4.	Тема 4. Трансформація напіввільного утримання тварин. 1. Міжнародні мисливські організації. 2. Світові мисливські туристичні регіони: приклади вдалого поєднання мисливсько-туристичної діяльності з природоохоронною роботою та економічними вигодами 3. Специфіка утримання мисливських тварин занесених до Червоних списків. Кейс: Пояснити у чому суть історичної та сучасної трансформації напіввільного утримання тварин. Доповідь: «Характеристика типів екосистемних послуг пов'язаних з мисливським господарством»	8	9,75
5.	Тема 5. Національний досвід та традиції. 1. Історія дичерозведення на теренах сучасної України. 2. Вольєрне господарство графа Й. Потоцького. 3. Ведення вольєрного господарства на території Полісся України. Кейс: Проаналізувати еколого-економічні тенденції розвитку напіввільного утримання мисливських тварин в Україні. Есе: Історичні витоки та розвиток вольєрного господарства в Україні Доповідь: «Українські історичні постаті які займалися напіввільним утриманням тварин».	6	9,5
6.	Тема 6. Сільськогосподарське розведення диких тварин. 1. Історичні передумови виникнення ферм для розведення диких тварин. 2. Світова спеціалізація оленярства. 3. Основні види продукції оленярства Кейс: Пояснити вигоди утримання диких ратичних у порівнянні зі свійськими тваринами. Доповідь: «Розвиток оленярства у Новій Зеландії»	6	9,5
7.	Тема 7. Правові основи утримання тварин. 1. Відповідальність за утримання тварин. 2. Покарання у разі неналежного поводження з тваринами. 3. Правові особливості утримання рідкісних тварин.	6	9,5

	Кейс: Оцінити законодавство України з точки зору можливості напіввільного утримання мисливських тварин. Есе: Правове регулювання утримання та поводження з мисливськими тваринами в Україні Доповідь: «Право власності на мисливські тварини»		
8.	Тема 8. Об'єкти утримання. - Зміна видового складу тварин у вольєрах - Господарське значення мисливських видів - Особливості динаміки популяцій видів мисливської фауни у вольєрах. Кейс: Порівняти особливості утримання аборигенних та адвентивних видів. Доповідь: Особливості та досвід утримання зубра у напіввільних умовах.	6	13
Змістовний модуль 2			
9.	Тема 9. Технологія створення вольєрів. - Екологічні, технологічні та естетичні принципи проєктування вольєрів. - Планування та зонування території вольєру. - Експлуатація, догляд і технічне обслуговування вольєрних споруд. Кейс: Із запропонованих прикладів оцінити ефективність та екологічну безпечність створеного вольєру тварин. Есе: Вольєр як штучно створене середовище: принципи проєктування, облаштування та ефективної експлуатації. Доповідь: «Етапи створення вольєра: від задуми до новонароджених малят». Практикум: Розробити схему вольєра з позначенням основних виробничих об'єктів і коротко обґрунтувати технологічні, санітарні та організаційні рішення.	7	11,5
10.	Тема 10. Огороджування території та дизайн вольєру. - Призначення та основні вимоги до огорожування території - Особливості дизайну вольєрів для різних вікових груп і видів дичини - Планування та зонування території вольєру. Кейс: Технологія встановлення огорожі та захисту від хижаків. Доповідь: «Огляд сучасних матеріалів для будівництва огорожі та конструктивних елементів». Практикум: Розрахувати кількість матеріалу для будівництва огорожі визначеної площі та конфігурації.	6	8,75
11.	Тема 11. Лісівничо-біологічні особливості функціонування лісостанів в умовах напіввільного утримання мисливських тварин. - Регулювання чисельності тварин і запобігання надмірному навантаженню на лісостан - Методи захисту лісових насаджень від потрав. - Механічні, біотехнічні та хімічні способи захисту лісових насаджень та сільськогосподарських культур від потрав. Кейс: Оцінити стійкості та продуктивності лісостанів у вольєрних господарствах Доповідь: «Принципи екологічно збалансованого управління лісостанами та мисливськими тваринами у вольєрах» Практикум: Розрахувати співвідношення відкритих пасовищ та деревно-чагарникової рослинності, який вважався б	6	8,75

	оптимальним для вольєрів у європейській практиці.		
12.	Тема 12. Забезпечення тварин кормами та їх годівля. 1. Особливості біотехнії у напіввільних умовах. 2. Природна кормова база та її оцінювання. 3. Контроль споживання кормів та оцінювання ефективності годівлі 4. Основні помилки в організації годівлі та шляхи їх запобігання. Кейс: розробити сезонну систему годівлі тварин, визначити види кормів, орієнтовні потреби різних вікових груп, кількість і місця розташування годівниць, правила зберігання кормів та заходи контролю їх споживання. Доповідь: «Сучасні технології годівлі мисливських тварин у вольєрних господарствах» Дискусія: «Що ефективніше: створення природної кормової бази чи організація штучної підгодівлі мисливських тварин?». Практикум: скласти схему організації годівлі та приклад добового/сезонного раціону для обраного виду мисливських тварин.	6	8,75
13.	Тема 13. Управління розведенням диких ратичних. 1. Трансформація поведінки тварин у неволі. 2. Поняття про стрес. 3. Захист тварин від чинника неспокою 4. Важелі управління популяціями мисливських тварин. 5. Шляхи оптимізації управління популяціями мисливських тварин у вольєрі. Кейс: проаналізувати структуру поголов'я, визначити оптимальну чисельність і співвідношення самців та самок, розробити заходи щодо регулювання чисельності, годівлі, ветеринарного контролю та подальшого використання тварин. Доповідь: «Сучасні методи обліку та моніторингу диких ратичних». Практикум: Розробити план управління поголов'ям, визначивши оптимальну вікову та статеву структуру, потребу в племінному поголов'ї, рівень збереженості, обсяги вибракування та кількість молодняка для подальшого випуску в мисливські угіддя. Дискусія: «Чи повинна чисельність диких ратичних у вольєрі визначатися максимальною місткістю території чи господарською доцільністю?»	7	11,5
14.	Тема 14. Ветеринарно-санітарні заходи у вольєрному господарстві 1. Моніторинг епізоотій. 2. Методи боротьби зі сказом та АЧС. 3. Методи профілактики захворювань мисливських тварин в угіддях. Кейс: представити алгоритм дій при виникненні захворювання у вольєрі та перелік першочергових ветеринарно-санітарних заходів. Доповідь: «Біобезпека у вольєрному господарстві». Дискусія: «Що ефективніше у вольєрному господарстві: постійний ветеринарний контроль чи комплексна профілактика захворювань?»	6	8,75
Всього		66	82
Разом		66	82

7. Методи навчання

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- *словесні (лекція, пояснення, бесіда, дискусія);*
- *наочні (демонстрація, ілюстрація, презентація);*
- *практичні (виконання практичних завдань, розв'язання ситуаційних задач і кейсів);*
- *проблемно-пошукові;*
- *дослідницькі;*
- *самостійна робота здобувачів освіти (анотація опрацьованого матеріалу, вирішення задач, проведення розрахунків, підготовка доповідей, написання наукових статей/тез);*
- *робота з навчальною та науковою літературою;*
- *аналіз виробничих ситуацій.*

8. Форми контролю і методи оцінювання

(у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

Основними видами контролю результатів навчання під час вивчення дисципліни «Напіввільне утримання мисливських тварин» є: поточний і підсумковий. Поточний контроль здійснюється у формі усного та письмового опитування, тестування, виконання завдань самостійної роботи, підготовки презентацій та аналітичних оглядів.

Після вивчення курсу застосовується підсумковий контроль у формі екзамену. Екзамен проводиться для всіх без винятку здобувачів вищої освіти (незалежно від кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр). До підсумкового контролю з навчальної дисципліни допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі види індивідуальних завдань та обов'язкових робіт (практичних завдань, курсової роботи), передбачених робочою програмою. Екзамен передбачає вирішення тестів.

Підсумкова оцінка визначається шляхом оцінювання навчальних досягнень за 5-бальною системою з наступним переведенням у 60-бальну через множення середньоарифметичного значення на коефіцієнт переведення – 12 та підсумуванням з результатами підсумкового контролю (екзамен – максимум 40 балів).

9. Питання для підсумкового контролю (орієнтовні)

1. Мета і завдання дисципліни.
2. Теоретичне та практичне значення.
3. Національні традиції вольєрного господарства в Україні.
4. Національні природні парки.
5. Звіринці та мисливські парки України
6. Розвиток національних промислів та традицій.

7. Європейська культура ведення вольєрного господарства.
8. Міжнародна співпраця з розведення дичини.
9. Міжнародні організації з розведення мисливських тварин.
10. Поняття про мисливські угіддя.
11. Кормові і захисні властивості мисливських угідь, їх сезонна динаміка у вольєрі.
12. Зміна структури мисливських угідь під впливом напіввільного утримання.
13. Загальна характеристика мисливських ресурсів для утримання.
14. Особливості біології та етології ратичних тварин.
15. Особливості біології та етології представників родини Свинячих.
16. Особливості біології та етології представників родини Оленячих.
17. Особливості біології та етології представників родини Порожнисторогих.
18. Історичний огляд акліматизації, реакліматизації та інтродукції мисливських тварин.
19. Шляхи оптимізації управління популяціями мисливських тварин.
20. Доместикація диких тварин.
21. Акліматизація фазана.
22. Акліматизація лані, плямистого оленя.
23. Охорона мисливських тварин.
24. Класифікація і номенклатура хвороб мисливських тварин
25. Біобезпека і біозахист в мисливських угіддях.
26. Оптимальна чисельність мисливських тварин та її розрахунок у вольєрах.
27. Кормова база вольєрного господарства та її регулювання.
28. Основні групи та склад кормів.
29. Кормові рослини та кормові ресурси.
30. Заготівля та зберігання кормів.
31. Підгодівля мисливських тварин.
32. Водозабезпечення вольєрів.
33. Карантин у вольєрах
34. Специфіка напіввільного утримання тварин
35. Загальні вимоги до будівництва вольєрів
36. Мисливські ранчо.
37. Класифікація вольєрів за призначенням
38. Класифікація вольєрів за площею.
39. Типи біотехнічних споруд і їх розташування.
40. Поняття про вікову та статеву структуру популяціями тварин.
41. Теоретичні засади і основи керування популяцій тварин.
42. Оптимальна вікова та статева структура популяції ратичних тварин.
43. Селекційний відстріл.
44. Селекційна робота у вольєрному господарстві.

45. Методи селекції мисливських тварин
46. Ветеринарно-профілактичні заходи у вольєрах.
47. Господарсько-технічний поділ території вольєрів.
48. Розрахунок середнього класу бонітету мисливського угіддя.
49. Визначення запасів природних кормів у вольєрі.
50. Визначення ступеню пошкодження лісових культур дикими тваринами та заходи з запобігання їх пошкодженню.
51. Проект біотехнічних заходів.
52. Розрахунок ємкості вольєрів.
53. Розрахунок річного приросту мисливських тварин.
54. Визначення оптимальної щільності мисливських тварин у вольєрі.
55. Організація звірівницьких господарств.
56. Організація дичинорозплідних ферм.
57. Фермове розведення птахів родини Тетерукових.
58. Фермове розведення птахів родини Фазанові.
59. Основи пантового оленярства.
60. Закон України «Про мисливське господарство та полювання».
61. Закон України «Про захист тварин від жорстокого поводження»
62. Наказ «Про затвердження Порядку утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах»
63. Закони, угоди і конвенції з охорони тварин.
64. Правові основи та зарубіжний досвід ведення вольєрного господарства.
65. Комплексне ведення лісового і мисливського господарства.
66. Поняття про стрес тварин. Чинник турбування.
67. Трансформація поведінки тварин у неволі.
68. Утримання мисливських тварин у Азії, Африці та Латинській Америці
69. Утримання мисливських тварин у Європі, США та Австралії.
70. Утримання мисливських тварин у Новій Зеландії.
71. Зв'язок етології з мисливськими дисциплінами.
72. Особливості взаємодії популяцій мисливських видів тварин у вольєрі.
73. Формування середовища існування.
74. Оптимізація мисливської фауни
75. Методи управління популяціями мисливських тварин у вольєрі.
76. Пасивні методи.
77. Активні методи.
78. Структура методів управління популяціями.
79. Ступінь впливу методів управління на популяцію
80. Оцінка наслідків впливу на популяцію
81. Особливості етології ратичних тварин, поширення, динаміка чисельності.

82. Методи покращення захисних властивостей лісових та інших угідь
83. Вплив факторів турбування на мисливських тварин.
84. Ремізи та ремізні ділянки.
85. Кормова база мисливського господарства та її регулювання.
86. Кормові раціони тварин.
87. Кормові поля.
88. Водозабезпечення мисливських угідь.
89. Регулювання структури популяції методами селекції.
90. Селекційний відстріл.
91. Інтродукція.
92. Управління популяціями аборигенних видів.
93. Управління популяціями адвентивних видів.
94. Видові особливості управління популяціями мисливських звірів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Розподіл балів оцінювання знань здобувачів вищої освіти у семестрі за видами навчальних занять з дисципліни «Напіввільне утримання мисливських тварин»

Поточний контроль														Індивідуальне самостійне завдання	Підсумковий контроль (екзамен)	Сума балів
Змістовий модуль 1								Змістовий модуль 2								
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14			
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	40	100

Оцінювання кожного з виконаних практичних завдань здійснюється за такими критеріями:

5 балів – здобувач вищої освіти у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу, вільно послуговується науковою термінологією, розв'язує задачі стандартним або оригінальним способом, наводить аргументи на підтвердження власних думок, здійснює аналіз та робить висновки;

4 бали – здобувач вищої освіти достатньо володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, в основному розкриває зміст теоретичних запитань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу, розв'язує задачі стандартним способом, послуговується

науковою термінологією. Але при висвітленні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі неістотні неточності та незначні помилки;

3 бали – здобувач вищої освіти відтворює значну частину навчального матеріалу, висвітлює його основний зміст, виявляє елементарні знання окремих положень, записує основні формули, рівняння, закони. Не здатний до глибокого, всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, не користується необхідною літературою, допускає істотні неточності та помилки;

2 бали – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, проте фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає окремі питання навчальної дисципліни, не розкриває зміст теоретичних питань і практичних завдань;

1 бал – здобувач вищої освіти не в змозі викласти зміст більшості питань теми та курсу, володіє навчальним матеріалом на рівні розпізнавання явищ, допускає істотні помилки, відповідає на запитання, що потребують однослівної відповіді; **0 балів** – здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його висвітлити, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Оцінювання результатів екзамену здійснюється за наступними критеріями:

35-40 балів – бездоганна відповідь;

25-34 бали – вірна відповідь, містить окремі неточності чи упущення,

15-24 бали – загалом правильна, однак неповна чи стисла відповідь;

5-14 балів – виконання завдань не повне або не точне.

0-4 бали – розкриття питань лише розпочато.

Під час оцінювання знань і вмінь здобувачів можуть бути враховані результати навчання, отримані у **неформальній освіті**. Для цього, здобувач освіти, що має підтвердження про результати навчання у неформальній освіті (сертифікат, диплом чи інший документ), звертається із письмовою заявою в деканат факультету і складає підсумковий контроль предметній комісії. Наявність підтверджуючих документів є підставою для зарахування окремої теми лекційного чи практичного заняття, змістовного модуля чи всього навчального матеріалу дисципліни за умови, що програма неформальної освіти повністю відповідає робочій програмі дисципліни.

Шкала оцінювання: університетська (100-бальна) та національна

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Для екзамену, диференційованого заліку, курсового проєкту (роботи) практики
90-100	Відмінно
75-89	Добре
60-74	Задовільно
менше 60	Незадовільно

11. Політики дисципліни

Політики курсу «Напіввільне утримання мисливських тварин» вибудовуються із урахуванням норм законодавства України щодо академічної доброчесності, у т. ч. щодо використання штучного інтелекту, та регламентних документів щодо організації навчання у Поліському університеті.

Політика щодо відвідування: задля успішного засвоєння теоретичних знань і формування компетентностей здобувачі освіти зобов'язані регулярно відвідувати заняття, брати активну участь у обговоренні ключових питань теми, виконувати необхідний мінімум навчальної роботи.

Політика щодо дедлайнів: індивідуальні та самостійні роботи здобувачі освіти мають здавати вчасно, відповідно до плану заняття. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, участь у конференціях, тривога, відсутність світла тощо) термін зарахування навчальних завдань може бути подовжений за погодженням із викладачем курсу. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, зараховуються зі зниженням оцінки.

Політика щодо комунікації із викладачем: у разі виникнення певних труднощів при вивченні дисципліни здобувач освіти може звертатися до викладача у години консультацій за додатковими роз'ясненнями.

12. Ключові терміни навчальної дисципліни

№	Термін	Відповідник англійською мовою
1	Напіввільне утримання	Semi-free keeping
2	Мисливські тварини	Hunting animals
3	Вольєрне господарство	Hunting enclosure management
4	Дикі ратичні	Wild ungulates
5	Розведення дичини	Game breeding
6	Вольєр	Enclosure
7	Популяція	Population
8	Біорізноманіття	Biodiversity
9	Екосистема	Ecosystem
10	Годівля	Feeding
11	Пасовища	Pastures
12	Ветеринарно-санітарні заходи	Veterinary and sanitary measures
13	Охорона тварин	Animal protection
14	Управління поголів'ям	Population management
15	Екологічна безпека	Environmental safety

13. Рекомендована література

Основна

Волох А.М. Вирощування диких копитних : монографія. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 400 с.

Євтушевський М.Н. Мисливські тварини України на волі та в вольєрах: монографія. Черкаси: Вертикаль, 2012. 376 с.

Корж О.П. Штучне розведення дичини : навчальний посібник / О.П. Корж та ін. Суми: Університетська книга, 2012. 224 с.

Додаткова

Білий В. В. Еколого-гігієнічні аспекти функціонування вольєра для розведення дикої свині. *Лісове господарство, лісова, паперова і деревообробна промисловість*. 2006. Т. 30. С. 278–281.

Бондаренко В.Д. Біотехнія. Львів: ІЗМН, 1998. 260 с.

Бондаренко В.Д. Біотехнія. Львів: ІЗМН, 2002. 352 с.

Бондарчук Н.В., Кравчук І.І. Жорстоке поводження з тваринами як об'єкт кримінально-правової оцінки: теорія, практика, перспективи. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2025. Том 36 (75). № 5. С. 120–127.

Бугрин Л.М., Партика Т.В., Похалюк О.М. Елементи технології створення пасовищ для оленя лісового в умовах вольєрного розведення. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018. Т.28, № 2. С. 37–40.

Волох А. М. Напіввільне вирощування диких тварин як альтернатива традиційному тваринництву та мисливству. *V Всеукр. з'їзд екологів з міжнар. участю*: Збір. наукових праць. Вінниця. 2015. С. 149.

Волох А. М. Великі ссавці південної України в ХХ столітті (динаміка ареалів, чисельність, охорона та управління) : дис. ... д-ра біол. наук: 03.00.08 / Інституті зоології НАН України. Київ, 2004. 401 с.

Євтушевський М. Інтродукція плямистого оленя в Україні. *Лісовий і мисливський журнал*. 2007. №1. С.44–45.

Євтушевський М. Н. Плямистий олень (*Cervus nippon hertulorum* Swinhoe, 1864) в Україні та за її межами : монографія. Київ : ЕКО-інформ, 2009. 192 с.

Камінецький В. К., Бабіч О. Г., Смаголь В. М. Екологічні та господарські аспекти напіввільного розведення диких копитних (на прикладі спеціалізованих підприємств Державного управління справами Президента України): монографія. Миронівка: ЗАТ «Миронівська друкарня», 2011. 154 с.

Катиш С.В. Дичерозведення на території лісостепової і степової зон України (на прикладі Полтавської і Запорізької областей). *Біологічні системи*. 2016. Т.8, вип. 2. С. 219–227.

Корж О.П., Фролов Д.О. Зоокультура як наукова основа збереження рідкісних та зникаючих видів. *Питання біоіндикації та екології*. 2008. Вип. 13, № 2. С. 151–157.

Кратюк О. Л. Характеристика вольєрів Західного Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019, т. 29, № 5. С. 36–39.

Кратюк О. Л., Гузій А. І., Власюк В. П., Бездітко Л. В. Характеристика вольєрів для ратичних *Artiodactyla* на території Житомирської області. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018, т. 28, № 2. С. 50–53.

Кратюк О. Л. Видовий склад та динаміка чисельності ратичних *Artiodactyla* у вольерах на території Житомирської області. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2018, т. 28, № 3. С. 34–37.

Кратюк О. Л. Видовий склад та динаміка чисельності ратичних *Artiodactyla* у вольерах на території Центрального Полісся. *Екологічні науки*. 2018, т. 24, № 1. С. 117–121.

Кратюк О.Л. Характеристика вольєрів Центрального Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2019, т. 29, № 1. С. 54–56.

Кратюк О. Л. З історії розвитку вольєрного мисливського господарства на території Центрального Полісся України. *Experimental and Theoretical Research in Modern Science : Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference (Kishinev, Moldova, November 16–18, 2020)*. Kishinev, 2020. Р. 498–501.

Кратюк О. Л., Кравчук М. М., Довбиш Л. Л. Біогеоценотична роль вольєрного утримання ратичних *ARTIODACTYLA* на хімічні властивості ґрунтів у борах і суборах в умовах Західного і Центрального Полісся. *Екологічні науки*. 2020. № 4(31). С. 143–149.

Кратюк О. Л. Трансформація ценоморф трав'яно-чагарничкового ярусу лісових екосистем у вольерах Західного і Центрального Полісся. *Екологічні науки*. 2020. № 5(32). С. 103–111.

Кратюк О. Л., Орлов О. О. Зміна ґрунтових параметрів у свіжому дубово-сосновому суборі під впливом напіввільного утримання мисливських тварин в умовах Центрального Полісся. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2021. Т. 31, № 3. С. 49–56.

Кратюк О. Л., Власюк В. П., Рибак В. О. Напіввільне утримання оленя плямистого *Cervus nippon* на території Центрального Полісся. *Екологічні науки*. 2021. № 2(35). С. 104–109.

Кратюк О. Л. Олень плямистий *Cervus nippon* у вольерах Центрального Полісся. *Лісівнича наука: стан, проблеми, перспективи розвитку (УкрНДІЛГА – 90 років) : матеріали міжнар. наук-практ. конф. (м. Харків, 23–24 червня 2021 р.)*. Харків, 2021. С. 329–330.

Кратюк О. Л. Особливості водозабезпечення об'єктів напіввільного утримання мисливських тварин. *An integrated approach to science modernization: methods, models and multidisciplinary : I Correspondence International Scientific and Practical Conference (February 19th, 2021)*. *Grail of Science*. 2021. № 1. Р. 196–197.

Кратюк О.Л. Лісівничо-біологічні особливості функціонування лісостанів Західного і Центрального Полісся в умовах напіввільного утримання мисливських тварин : дис. ... д-ра біол. наук: 06.03.03 / НЛТУ України. Львів, 2021. 401 с.

Кратюк О. Л., Власюк В. П., Бондарчук Н. В. Розвиток мережі об'єктів напіввільного утримання мисливських тварин як складової організаційної

структури мисливськогосподарського виробництва Житомирської області. *Екологічні науки*. 2026. № 4(67). С. 94–100.

Настанови з упорядкування мисливських угідь. Київ, 2002. 112 с.

Пепко В. О. Санітарно-гігієнічна оцінка ґрунтів та джерел водопостачання на етапі створення вольєрного господарства. *Таврійський науковий вісник. Серія «Сільськогосподарські науки»*. 2019. Вип. 107. С. 217–222.

Пепко В. О. Санітарно-гігієнічна оцінка вольєрних комплексів для диких копитних тварин та удосконалення технології їх утримання: автореф. дис... к. с.-г. н. Харків, 2021. 24 с.

Порядок утримання та розведення диких тварин, які перебувають у стані неволі або в напіввільних умовах (наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища України). № 429 (зі змінами №400 від 30.10.2017). (2010).

Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 р. № 1478-III (зі змінами) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1478-14#Text>

Проців О. Полювання за дротом. Вольєрне розведення дичини: історико-правовий аспект. *Лісовий і мисливський журнал*. 2013. №2(97). С. 30–32.

Проців Олег. Вольєрне господарство графа Потоцького. *Лісовий вісник*. 2018. № 5–6. С. 38–39.

Хоєцький П. Б., Новак А. А., Похалюк О. М. Світовий досвід ведення вольєрного мисливського господарства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2015, т. 25, № 3. С. 32–37.

Хоєцький П.Б., Часковський О.Г. Перспективи реакліматизації скельниці в Українських Карпатах. *Науковий вісник НУБіП України*. 2011. 164 (3). С. 131–138.

Хоєцький П. Б., Копач В. О., Коваль Н. П., Чикут Н. Ю. Аналіз умов для вольєрного розведення зубра (*Bison bonasus* L.) в Ужанському національному природному парку. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2014. Т. 24, № 3. С. 22–27.

14. Електронні інформаційні ресурси

Бібліотечно-інформаційний ресурс (наукові статті, автореферати дисертацій та дисертації, навчальні матеріали, студентські роботи, матеріали конференцій, патенти, статистичні матеріали, наукові звіти):

Інституційний репозитарій Поліського національного університету (<http://ir.polissiauniver.edu.ua/>);

Житомирська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Олега Ольжича (<http://www.lib.zt.ua/>, 10014, м. Житомир, Новий бульвар, 4, (0412) 37-34-65);

Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського (<http://www.nbuv.gov.ua/>, м. Київ, просп. Голосіївський, 3, +380 (44) 524-81-36).

<https://www.face.eu/> Європейська федерація мисливських та природоохоронних асоціацій ([FACE](https://www.face.eu/) - European Federation for Hunting and Conservation).

<https://www.fedfa.com/> Федерації європейських фермерів-оленьярів (FEDFA – Federation of European Deer Farmers Associations).

<https://iduba.info/> Міжнародної асоціації заводчиків оленів та диких ратичних (IDUBA – International Deer and Wild Ungulate Breeders Association).

<https://www.cic-wildlife.org/> International Council for Game and Wildlife Conservation (Міжнародна рада з охорони дичини та дикої природи (CIC).

<https://hunter-council.com.ua/> Українська ловецька рада.

<https://www.uahhg.org.ua/> Всеукраїнська асоціація мисливців і користувачів мисливських угідь.

www.terioshkola.org.ua - Українське теріологічне товариство.

www.birdlife.org.ua - Українське товариство охорони птахів.

www.rada.gov.ua - Офіційний вебпортал Верховної Ради України.

www.redbook-ua.org - Червона книга України.

www.uoor.com.ua - Українське товариство мисливців та рибалок.

www.pzlow.pl – Польська мисливська асоціація.

www.pzlow.pl/lowiecpolski/ - Польський мисливець

www.silvarium.cz - Чеський лісомисливський портал.

www.cms.int - сайт Боннської конвенції.

www.cites.org - сайт Вашингтонської конвенції (CITES).

www.ramsar.org - сайт Рамсарської конвенції.

www.cbd.in - сайт Конвенції про біологічне різноманіття.

Online курси від EdEra <https://study.ed-era.com/uk/dashboard/course?userCourseId=1724369&authuser=0#!5124>

Prometheus. [Каталог курсів від Prometheus: безкоштовні, платні, з сертифікатом і без](#)

Дія. Освіта. <https://osvita.diia.gov.ua/>